

Samen Zorgen

85 jaar DVZ

1923 - 2008

‘Een moeilijk maar nuttig werk’

Het christelijk karakter van DVZ Zorgverzekeringen
in historisch perspectief

Door: Robert Vonk, M.A.
Kenniscentrum Historie Zorgverzekeraars.

DVZ Zorgverzekeringen

DVZ Zorgverzekeringen bekleedt, als verzekeraar met een duidelijke leven-beschouwelijke identiteit, een bijzondere positie binnen het Nederlandse zorgverzekeringbestel. Deze identiteit laat zich onder andere kenmerken door betrokkenheid bij verzekerden en maatschappij en een duidelijke visie op medische zorg, waarbij vraagtekens worden gezet bij ontwikkelingen op het gebied van euthanasie, zwangerschapsafbreking en DNA-technieken. Daarnaast maakt DVZ zich sterk voor het solidariteitsbeginsel binnen de zorgverzekering.

De huidige identiteit van DVZ, een afkorting die vandaag de dag staat voor 'dienend, verantwoordelijk, zorgzaam', is terug te voeren op de geschiedenis van deze verzekeraar. Als rode draad door deze geschiedenis loopt de protestants-christelijke levensbeschouwing, hoewel niet altijd even duidelijk.

In het volgende artikel traceren we het christelijke karakter van DVZ, in 1923 opgericht als lokale vereniging voor ziekenhuisverpleging in het Zuid-Hollandse dorp Katwijk.

De donkere jaren

In 1922 stonden de verkiezingen, niet voor het eerst en niet voor het laatst, in het teken van economische malaise. De Eerste Wereldoorlog had immers ook in het neutrale Nederland diepe sporen achtergelaten. Het gezamenlijke optreden van overheid en bedrijfsleven had de economische stagnatie en sociale verslechtering in de jaren 1914-1918 niet kunnen voorkomen. Overheidstekorten waren vanaf 1914 door de hoge kosten van de langdurige mobilisatie en de financiering van crisismaatregelen sterk gestegen. Mede door de economische dwangmaatregelen van de Geallieerden en de onbeperkte duikbotenoorlog van Duitsland raakte de Nederlandse economie na 1914 danig in het slop.

Tegen het einde van de oorlog beheerste het vraagstuk van de voedselschaarste het leven in Nederland. De onrust onder de bevolking steeg en beleefde in het najaar van 1918 een hoogtepunt. Op 29 oktober braken er in het leger ernstige ongeregelheden uit waartegen de overspannen Nederlandse legerleiding niet meer opgewassen bleek. Op 11 november, nota bene de dag van de wapenstilstand tussen de Geallieerden en Duitsland, riep SDAP-voorman Troelstra te Rotterdam de revolutie uit, met de woorden: 'De arbeidersklasse in Nederland grijpt thans de politieke macht'. Troelstra's wens bleek echter de moeder van de gedachte te zijn: in tegenstelling tot hun Duitse vakgenoten, was de revolutiebereidheid onder de Nederlandse arbeiders uiterst gering. Enkele dagen later moest Troelstra toegeven zich in de politieke machtsverhoudingen te hebben vergist.

De economische opleving die zich na de wapenstilstand in 1918 mondiaal voordeed, bracht Nederland de nodige verlichting, maar de hausse bleek van korte duur. Het kabinet van premier Ruijs de Beerenbrouck, dat in 1922 aantrad, stond dan ook in het teken van versobering en bezuiniging. Door een aantal ingrijpende bezuinigingsmaatregelen op onder andere onderwijs en defensie probeerde dit kabinet de staatsuitgaven drastisch terug te dringen. Tijdens één van deze bezuinigingsrondes werd ook de overheidsfinanciering van Academische Ziekenhuizen herzien. De gemeentelijke en nationale overheid bezaten in 1922 samen ruim 8.000 van de 20.000 beschikbare ziekenhuisbedden in Nederland. De verpleging die in Academische Ziekenhuizen eerst kosteloos - dus op kosten van de overheid - werd verleend, werd vanaf 1922 in rekening gebracht aan de patiënt.

Een belangrijke taak

Deze bezuinigingsmaatregel had grote gevolgen voor het Zuid-Hollandse dorp Katwijk. De inwoners van Katwijk waren, gezien de nabijheid van Leiden, voor verpleegkundige zorg vrijwel geheel afhankelijk van het Leidse Academisch Ziekenhuis. Hier was de verpleegkundige zorg lange tijd kosteloos geweest.

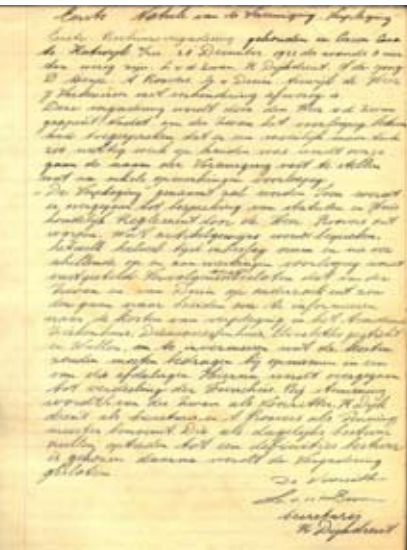

De kosten die nu voor verpleging in het Academisch Ziekenhuis in rekening werden gebracht, vormden voor veel Katwijkers een serieuze drempel. Even leek het erop dat verpleegkundige zorg voor veel inwoners van Katwijk onbetaalbaar werd.

De heer L. van der Zwan

Een van de eersten die dit probleem onderkenden waren de leden van de Christelijke Besturenbond Katwijk, onderdeel van de christelijke vakbeweging in Nederland. Op 9 november 1922 opperde de voorzitter L. van der Zwan het plan om een 'Fonds voor verpleging in het Ziekenhuis' op te richten om zieke dorpsgenoten een helpende hand te kunnen bieden. Er werd besloten het gemeentebestuur (dat dit vriendelijk doch beleefd zou weigeren) te polsen voor een subsidieregeling voor dit fonds, terwijl aan andere christelijke verenigingen in Katwijk zou worden gevraagd om dit initiatief te steunen. Op 14 december 1922 werd een gecombineerde vergadering gehouden van de Christelijke Besturenbond Katwijk, de Christelijke Middenstandsbond Katwijk en de Christelijke Werkliedenverenigingen van Katwijk aan Zee en Katwijk aan de Rijn om tot een oplossing te komen voor het ontstane probleem van de hoge verpleegkosten. Werkgever, middenstander en arbeider, door alle sociale lagen heen werd de noodzaak van een fonds voor ziekenhuisverpleging gevoeld. De samengekomen besturen besloten de handen ineen te slaan en een ziekenhuisverplegingvereniging voor heel Katwijk op te richten. Het bestuur van deze nieuwe vereniging zou worden gevormd uit de bestuursleden van de vier initiatiefnemende verenigingen.

Deze vereniging zag op 28 december 1922 het levenslicht en kreeg de naam De Verpleging mee. Van der Zwan, initiatiefnemer van het eerste uur, werd tot voorzitter gekozen. Hij drukte de samengekomen bestuursleden op het hart dat er voor De Verpleging een ‘moeilijk maar nuttig werk op handen was’. Moeilijk was het zeker, geen van de bestuursleden had ervaring met het verzekeringsbedrijf; laat staan met de riskante tak van de ziektekostenverzekering. Maar, men had zich goed georiënteerd bij andere instellingen uit de omgeving en vol goede moed werd het werk ter hand genomen. De vereniging had zichzelf immers tot doel gesteld ‘haar leden gezond naar huis te sturen’ en dat was alle moeilijkheden waard.

Notulen van de eerste vergadering van De Verpleging op 28 december 1922

Bij de oprichtingsvergadering hadden twee bestuursleden de opdracht gekregen om bij diverse Leidse ziekenhuizen te informeren naar de verpleegkosten. Aangezien het Academisch Ziekenhuis als goedkoopste ziekenhuis uit de bus kwam, werd besloten de prijs voor verpleging van dit ziekenhuis als richtlijn voor de vergoeding te nemen. In het huishoudelijk reglement werd vastgelegd dat De Verpleging de kosten van ziekenhuisverpleging tot fl. 2,50 per dag zou vergoeden, mits de patiënt verpleegd werd in één der Leidse Ziekenhuizen. Leden hadden recht op een vergoeding van maximaal tien weken verpleging tegen een scherpe contributie van 5 cent per lid per week, kinderen tot zestien jaar waren vrijgesteld van contributie. De termijn van tien weken was, in vergelijking met andere verenigingen, uitzonderlijk lang.

De contributie werd met opzet zo laag mogelijk gehouden. De Verpleging streefde geen winst na en de overheadkosten van de vereniging waren te verwaarlozen. De bestuursleden deden het werk voor De Verpleging in hun vrije tijd en verwachtten daar geen vergoeding voor, de bode – belast met de werving van nieuwe leden en inning van de contributie – werkte op provisiebasis. Ondanks het steeds groeiende ledental in de jaren voor 1941 zou de bestuurlijke organisatie van De Verpleging vrij eenvoudig blijven. De vereniging beschikte niet over een eigen kantoorgebouw.

De secretaris en penningmeester hielden hun administratie daarom thuis bij, waar de secretaris ook leden met vragen en declaraties ontving. De vereniging betaalde overigens wel de telefoonrekening van de secretaris. De bestuursvergaderingen vonden plaats in een zaal van het gebouw Casa Cara aan de Tramstraat in Katwijk.

Dat de verzekeringsmogelijkheid die De Verpleging bood in een dringende behoefte voorzag, bleek onder andere uit de vliegende start die de vereniging maakte. Aan het einde van het jaar 1923 kon De Verpleging al 4200 betalende volwassenen en 3600 contributievrije kinderen tot haar leden rekenen. In de loop van de jaren twintig en dertig zouden 15.432 leden zich verzekeren bij de Verpleging, dit was vrijwel heel de bevolking van Katwijk. Ook financieel had De Verpleging de eerste jaren de wind flink in de zeilen. Het batig saldo werd voor een deel gebruikt voor de aanleg van een reservefonds waarmee in slechte jaren de uitkeringen konden worden gegarandeerd.

Het bestuur van De Verpleging poseert in 1929 vol trots met de nieuwe ambulance

In 1925 werd een groot deel van het batig saldo aangewend voor iets heel anders. Al lange tijd bestond er in Katwijk een grote behoefte aan een ambulance, maar het gemeentebestuur kon zich in deze tijden van recessie het onderhoud van een ambulancedienst financieel niet veroorloven. Particuliere initiatieven liepen keer op keer spaak. In de ledenvergadering waren al meerdere malen stemmen opgegaan om vanuit de vereniging een ambulance aan te schaffen.

Ook het bestuur was van mening dat, zeker als niemand anders het deed, De Verpleging in deze maatschappelijke behoefte moest voorzien. Na het wikken en wegen van verschillende modellen werd in augustus 1925 voor fl. 2.250,- een tweedehands, merkloze ambulance aangeschaft. Stalling en onderhoud van deze nieuwe aanwinst waren via een openbare inschrijving onder de Katwijkse garagehouders aanbesteed. De keuze van het bestuur viel op de garage van Franse en Co, mede doordat Franse garandeerde dat er 'voor dag en nacht altijd een bekwaam chauffeur ter beschikking stond voor vervoer van zieken'. De Verpleging zou tot 1985 het ambulancevervoer voor Katwijk en omstreken verzorgen. Naast het feit dat de ambulance voorzag in een grote maatschappelijke behoefte, was ze voor De Verpleging ook een status-symbool. Het brievenhoofd van de vereniging vermeldde met enige trots: 'De Verpleging – eigen ambulance-auto'.

Ook het brievenhoofd maakt melding van de nieuwe aanwinst

Landelijke visie

De Verpleging maakte deel uit van een bredere beweging. Sinds het begin van de twintigste eeuw werden vrijwel overal in Nederland verenigingen opgericht voor de verzekering van ziekenhuisverpleging. Deze verenigingen, die zich richtten op de lokale markt, vaak het eigen dorp of de eigen stad, waren vooral populair op het platteland en boden daar een oplossing voor steken die de landelijke overheid liet liggen. De ziekenhuisverplegingsverzekering bereikte in 1940 haar hoogtepunt, in dat jaar was ruim een kwart van de Nederlandse bevolking bij één van de 675 verenigingen voor ziekenhuisverpleging verzekerd.

Hoewel de ziekenhuisverplegingsverenigingen qua ideologie en ledental van elkaar verschilden, waren ze in wezen hetzelfde: onderlinge verenigingen die hetzelfde product aanboden. Dit vereenvoudigde de oprichting van regionale en landelijke koepelorganisaties. De verenigingen in de noordelijke provincies: Friesland, Groningen, Drenthe en Noord-Holland hadden zich in dergelijke koepels georganiseerd. Voor andere provincies, waaronder Zuid-Holland, ontbraken dergelijke koepels.

De Verpleging probeerde in deze lacune te voorzien. De vereniging mocht dan wel in de eerste plaats opgericht zijn als ziekenhuisverplegingsvereniging voor Katwijk en omstreken, het was allerm minst een in zichzelf gekeerde vereniging. De landelijke ontwikkelingen op het gebied van de gezondheidszorg en de ziekenhuiskostenverzekering werden door het bestuur op de voet gevolgd. De noodzaak voor een overkoepelende organisatie die gezamenlijke belangen van de ziekenhuisverplegingsverenigingen op landelijk niveau kon behartigen en de ideologie van de niet-winstbeogende verzekering van ziekenhuisverpleging kon uitdragen, werd door De Verpleging al vroeg onderkend. De vereniging Hollandia, die in 1924 mede door De Verpleging was opgericht, moest hier zorg voor dragen.

Het liep echter niet zoals men bij De Verpleging had verwacht. Slechts enkele verenigingen uit de omgeving van Katwijk sloten zich bij Hollandia aan, en verder dan enkele onderlinge afspraken over het overnemen van elkaars leden bij verhuizing kwamen de aangesloten verenigingen niet. Na twee jaar, in 1926, werd de vereniging Hollandia op initiatief van De Verpleging opgeheven en sloten de leden zich aan bij de pas opgerichte landelijke Federatie van Verenigingen voor Ziekenhuisverpleging, kortweg FVVZ.

Foto van de ledenvergadering van de Federatie van Verenigingen voor Ziekenhuisverpleging in 1928 te Leiden. Op de derde rij uiterst links staat de heer L. van der Zwan

In 't belang van de leden

Landelijke visie of niet, het belang van de leden-verzekerden stond voor het bestuur voorop. Aan het einde van de jaren twintig liet het bestuur van De Verpleging een circulaire uitgaan waarin werd aangekondigd dat er een ingrijpende uitbreiding van het verzekeringspakket ter goedkeuring aan de algemene ledenvergadering zou worden voorgelegd. Het bestuur had namelijk gemerkt dat het de laatste tijd steeds vaker voorkwam dat leden wegens ruimtegebrek in het Academisch Ziekenhuis te Leiden noodgedwongen in een ander ziekenhuis werden opgenomen. In tegenstelling tot het Academisch Ziekenhuis, brachten deze instellingen de kosten van operatieve ingrepen in rekening aan de patiënt, die op zijn beurt als lid van de vereniging weer een beroep deed op De Verpleging.

Deze kosten werden niet gedekt door de verzekering. Hoewel het bestuur zich bij deze gevallen coulant had getoond en alle kosten had vergoed, moest er snel een oplossing voor dit probleem worden gevonden. De kosten van operatieve ingrepen waren door de opkomst van medische specialismen in de loop van de jaren twintig enorm gestegen, en de reserves van De Verpleging waren hier niet op berekend. Het plan om hier een speciaal operatiefonds voor op te richten, werd op 4 september 1930 door de ledenvergadering goedgekeurd. Het fonds trad op 1 oktober in werking. Voor een halve cent per lid per week extra contributie, kinderen onder de zestien uitgezonderd, konden de leden van De Verpleging zich verzekeren voor

ziekenhuis- en operatiekosten gemaakt buiten het Academisch Ziekenhuis.

Bewijs van inschrijving voor het Operatiefonds

De coulante houding die het bestuur aannam bij declaraties die eigenlijk volgens de reglementen niet konden worden vergoed, is tekenend voor de gedachte van dienstbaarheid die bij De Verpleging hoog in het vaandel stond.

Niet ieder lid kon de wekelijkse contributie van de vereniging opbrengen, maar royement van leden kwam vrijwel niet voor. Voor de gezinnen met een betalingsachterstand van enkele weken deed de vereniging een beroep voor subsidie op de gemeente. Op deze wijze loste De Verpleging het probleem op een voor alle partijen elegante wijze op. Voor de gemeente was het goedkoper de contributie van de gezinnen in kwestie te betalen dan de zorg van deze gezinnen te financieren uit de Armenwet. De gezinnen bleven verzekerd van zorg zonder het stigma van de Armenwet en De Verpleging kreeg haar geld.

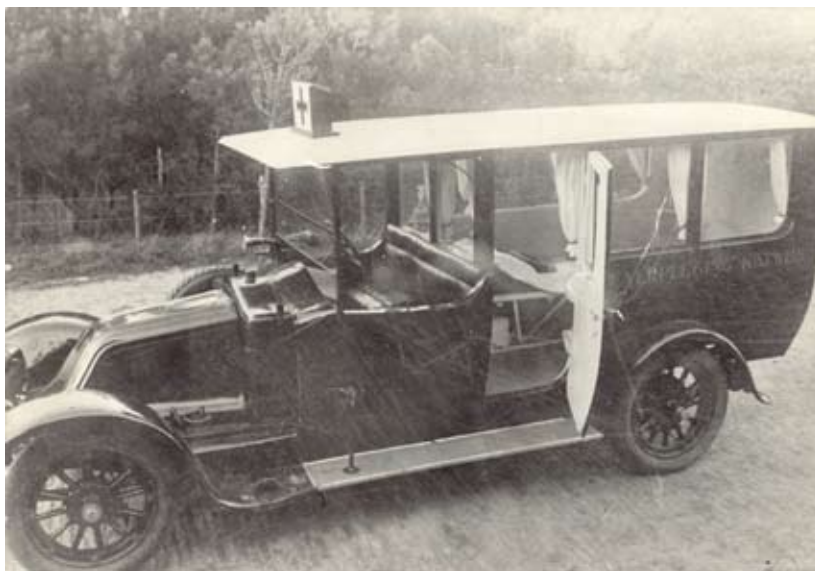
In de loop van de jaren dertig werd, naast de aanschaf van een aantal nieuwe ambulances, het vergoedingspakket van het operatiefonds, veelal op verzoek van de leden, stap voor stap uitgebreid. Zo besloot het bestuur in 1934 dat de reserves van het operatiefonds het toelieten om röntgenfoto's, gipsbehandelingen en beugels gedeeltelijk te vergoeden. Overigens werden niet alle verzoeken van de leden door het bestuur ingewilligd. De wens van enkele leden om zich bij De Verpleging, in plaats van derdeklasseverpleging, te kunnen verzekeren voor tweede- en eerste-klasseverpleging werd door het bestuur van tafel geveegd. Een verzekeringstechnisch klassensysteem was in strijd met de onderlinge solidariteit en gelijkwaardigheid van de verzekerden. Dit sentiment werd door bestuurslid als volgt verwoord: 'Het bestuur moet samenwerken in (het) belang van onze leden of dat middenstand is of arbeiders zijn. Allen moeten werken voor hun brood, dus waarom dat scheiden?'

Tegelijkertijd probeerde De Verpleging het oneigenlijke gebruik van de ambulance aan banden te leggen. Het bestuur signaleerde dat er in de loop van de jaren steeds vaker personen met de ambulance werden vervoerd die heel goed op eigen gelegenheid naar Leiden konden gaan. Dit betekende dat de kosten van de ambulance hoog opliepen. Het vervoer per ambulance was voor leden van De Verpleging namelijk gratis. Dit betekende echter niet dat ieder lid per definitie recht had op ambulancevervoer bij ziekte. Enkel die personen die wegens ziekte of gebrek niet op eigen gelegenheid naar Leiden konden gaan, of mensen die spoedeisende hulp nodig hadden kwamen hiervoor in aanmerking. Om het gebruik aan banden te leggen besloot het bestuur een eigen bijdrage voor ambulancevervoer van fl. 1,- per rit per persoon in te voeren. De leden zagen deze eigen bijdrage echter niet zitten en het bestuur werd in de daaropvolgende ledenvergadering gedwongen de eigen bijdrage in te trekken.

Ondanks de grote aanwas van nieuwe leden in de tweede helft van de jaren dertig, slonken de reserves van De Verpleging zienderogen. De oorzaak lag volgens velen bij 'de toenemende matelooze aanspraken, die men op onze vereniging laat gelden'. Hier waren echter niet alleen de leden verantwoordelijk voor. Doktoren schreven hun patiënten dure behandelingen voor in de veronderstelling dat De Verpleging dit wel zou vergoeden, dit tot groot ongenoegen van de penningmeester.

De jaren '36 en '37 waren afgesloten met verliezen rond de 2.500 gulden. Om het tij te keren werd in 1938 besloten enerzijds de medische noodzaak van de behandeling van de leden te laten controleren door een medisch controleur en anderzijds een contributieverhoging van een halve cent per lid per week door te voeren.

De contributieverhoging en de vermanende toespraak van de voorzitter over de eigen verantwoordelijkheid van de leden was goed voor de nodige onrust en scheve gezichten op de ledenvergadering, maar dit keer kreeg het bestuur haar zin.

De Verpleging tijdens de Tweede Wereldoorlog

Op 10 mei 1940 vielen Duitse troepen Nederland binnen en begon, ook voor Katwijk, de oorlog. In de vroege morgen landden Duitse parachutisten in de omgeving van Katwijk om door te stoten naar het nabijgelegen vliegveld Valkenburg. De bezetting zou diepe sporen achterlaten binnen de hechte gemeenschap van Katwijk. Het dorp en de nabije omgeving, waaronder Noordwijk en Valkenburg, werden als Stützpunkt-Gruppe ingedeeld in de Atlantikwall en daarmee werd Katwijk enkele bunkers, mitrailleurstenen en luchtafweerbatterijen rijker.

Nederlandse soldaten bemannen een luchtafweerbatterij te Katwijk, mei 1940

De bezetting had ook grote gevolgen voor De Verpleging. Tijdens de eerste dagen van de oorlog waren de ambulances van de vereniging, een Graham-Paige en een Opel, ingezet bij het vervoeren van gewonde militairen van en naar het vliegveld Valkenburg. De avondklok die in 1942 vanaf 8 uur 's avonds werd ingesteld, maakte het vergaderen van het bestuur er niet eenvoudiger op. Hoewel het bestuur van De Verpleging haar werk tijdens de bezetting gewoon voortzette, werden de bestuursvergaderingen waarschijnlijk uit veiligheidsoverwegingen vanaf 1941 niet meer genotuleerd.

In 1943 werd de Opel-ambulance door de commandant van de luchtbeschermingsdienst gevorderd, terwijl benzineschaarste het noodzakelijk maakte dat de overgebleven ambulance de nodige aanpassingen moest ondergaan.

1944, toen de benodigde brandstof ontbrak, werd de ambulance voor paarden-tractie ingericht

In het jaarverslag over 1944 wordt deze aanpassing nuchter en bondig samengevat: 'Zoals bekend werd de Graham Paige met een generator uitgerust, maar sinds ook daarvoor de benodigde brandstof ontbreekt, werd de auto voor paarden-tractie ingericht'.

Avondklokken, benzineschaarste en de vorderingen waren voor de vereniging vervelend, maar eigenlijk ook niet meer dan dat. Zoals gebleken kon voor deze tegenslagen met enige goede wil een praktische en werkbare oplossing worden gevonden. Het Ziekenfondsenbesluit dat door de Duitse overheid op 1 augustus 1941 werd ingevoerd trof De Verpleging daarentegen als een mokerslag. Iedereen met een inkomen onder de vastgestelde loongrens fl. 3.000,- per jaar was verplicht zich te verzekeren bij een door de Duitse overheid erkend algemeen ziekenfonds, in het geval van Katwijk het Centraal Ziekenfonds Haarlemmermeer.

De consequenties van het Ziekenfondsenbesluit waren voor De Verpleging tot ver na de oorlog merkbaar. Door geregelde verhoging van de loongrens en de uitbreiding van de ziekenfondsverzekering kon het bestuur van De Verpleging pas in 1948 de rekening opmaken. De vereniging die op 1 januari 1940 nog 15.432 leden telde, kon op 1 januari 1948 nog maar 4.280 mensen tot haar verzekerden rekenen.

Herdefiniëring en wederopbouw

Ruim tweederde van het ledenbestand was als gevolg van het Ziekenfondsenbesluit afgevloeid en het bestuur vroeg zich in 1948 openlijk af of doorgaan nog wel zin had. Het Centraal Ziekenfonds Haarlemmermeer lonkte naar De Verpleging, maar een fusie tussen beide instellingen bleek een spreekwoordelijke brug te ver.

De voortdurende wrijving tussen beide instellingen over de vergoeding van het door De Verpleging geleverde ambulancevervoer van leden van het Centraal Ziekenfonds had de verhoudingen danig verstoord. Een fusie was eigenlijk ook niet noodzakelijk, want De Verpleging stond er in vergelijking met andere ziekenhuisverplegingsverenigingen niet zo heel slecht voor. De vereniging had dan wel 11.000 verzekerden verloren, maar ze was nog steeds een van de grootste verenigingen voor ziekenhuisverpleging in het land. De ruim vierduizend overgebleven verzekerden, mensen die niet bij het Centraal Ziekenfonds terecht konden, rekenden op de Verpleging en dat vertrouwen mocht niet worden beschaamd.

Het bestuur zag overigens wel in dat, indien men als vereniging in de nieuwe situatie wilde overleven, het verzekeringspakket en het verzekeringsbeleid drastisch dienden te worden gewijzigd. De Verpleging moest zich als verzekeraar gaan richten op mensen met een inkomen boven de loongrens van het ziekenfonds en zich daarbij niet langer beperken tot Katwijk. Ook mensen uit de omliggende gemeenten moesten zich bij De Verpleging kunnen verzekeren. Het verzekeringspakket ging op de schop en er werden drie verschillende tariefklassen c.q. verzekeringspakketten geschapen: een tariefklasse voor verzekering van ziekenhuisverpleging voor beperkte duur (maximaal 1 jaar), een tariefklasse voor aanvullende verzekering van ziekenfondsverzekerden en een tariefklasse voor verzekering van onbeperkte 3de klasse ziekenhuisverpleging met bijkomende kosten, zoals klinische en poliklinische behandeling, röntgenfoto's en sanatoriumverpleging. Omdat de vereniging al enige reserves had opgebouwd, werd besloten de premie zo laag mogelijk te stellen. De verliezen die dit eventueel met zich meebracht werden aangevuld uit de reserves.

Een eventueel batig saldo zou naar goed gebruik voor een deel worden geïnvesteerd in de Vereniging tot Stichting en tot Instandhouding van Ziekenhuizen op Gereformeerde Grondslag en de Vereniging tot Bevordering van Gereformeerde Ziekenverzorging in Nederland. Later zou De Verpleging ook investeren in de Vereniging voor Christelijke Onderwijs te Leiden.

De eerste helft van de jaren vijftig stond voor De Verpleging in het teken van vernieuwing en herstel. Door zich te reorganiseren tot een ziektekostenverzekeraar had De Verpleging, in tegenstelling tot veel andere vereniging voor ziekenhuisverpleging, bij de invoering van het Ziekenfondsenbesluit een grote flexibiliteit aan de dag gelegd. Hierdoor kreeg De Verpleging een voorbeeldfunctie voor ziekenhuisverplegingsverenigingen uit de omgeving. Zo richtte de Rooms-katholieke vereniging voor Ziekenhuisverpleging uit Katwijk in 1946 een noodkreet tot het bestuur van De Verpleging. Het katholieke fonds had de omschakeling niet kunnen maken, het ledental van deze vereniging was hiervoor te klein. De verzekeringsdekking kon niet langer meer worden gewaarborgd. Het bestuur van De Verpleging besloot hierop de leden van deze vereniging onder zeer soepele voorwaarden over te nemen. Het bestuur van De Verpleging was echter terughoudend bij het overnemen van andere fondsen. Zo ging een fusie tussen D.E.L. Rijnsburg en De Verpleging in 1951 niet door, hoewel de Rijnsburgers dit graag wilden. In plaats daarvan hielpen enkele bestuursleden van De Verpleging het buurfonds om orde op zaken te stellen.

Hoewel De Verpleging de omschakeling naar een nieuw systeem van verzekeren op verantwoorde wijze had weten te maken, ging het de vereniging de eerste jaren na de oorlog financieel nog niet over rozen. De trots van de vereniging, de eigen ambulance, werd een kostenpost die De Verpleging alleen niet meer kon financieren. Het overgrote deel van de patiënten die door de ambulance werden vervoerd, waren ziekenfondspatiënten van het Centraal Ziekenfonds Haarlemmermeer. De directie van dit fonds vond de prijs die De Verpleging voor dit ziekenvervoer vroeg veel te hoog. Daardoor liet de betaling van het ambulancevervoer vaak lang op zich wachten. Toen in 1951 het bestuur besloot de ambulance dan maar van de hand te doen, kwam de gemeenteraad van Katwijk in actie.

Katwijk was als gemeente in de naoorlogse jaren flink gegroeid, en het was ondenkbaar dat een gemeente van ruim 20.000 inwoners zonder ambulance kwam te zitten. De gemeenteraad besloot garant te staan voor 80% van het verlies dat op het ambulancevervoer werd gemaakt.

De ambulance van De Verpleging werd overigens tijdens de Watersnoodramp van 1953 ingezet bij de hulpverlening. Op kosten van de vereniging reden secretaris Hofkes en chauffeur Den Hollander met de ambulance naar Dordrecht. Hier werden ze de hele nacht ingezet om de slachtoffers die per boot naar Dordrecht werden gebracht naar de omringende ziekenhuizen te vervoeren.

Onrustige tijden

Voor De Verpleging verliep de tweede helft van de jaren vijftig rustig, zowel het ledental als de reserves namen langzaam maar gestaag toe. Meer en meer ontwikkelde De Verpleging zich van een vereniging voor ziekenhuisverpleging tot een full fledged ziektekostenverzekeraar. Het verzekeringspakket werd in de loop van de jaren vijftig en zestig uitgebreid met vergoedingen voor huisarts- en tandartsconsulten, medicijnen, de verpleegkosten van reuma en astmapatiënten, psychologische hulp, revalidatieverpleging, protheses, brillenglazen en –monturen, gehoorapparaten en andere hulpmiddelen.

Deze uitbreiding van het vergoedingenpakket bracht een onverwacht probleem met zich mee, namelijk een grotere toeloop van leden bij de secretaris thuis. Als gevolg hiervan ontstond bij het bestuur van De Verpleging een groeiende noodzaak voor een eigen kantoorruimte. Na enkele mislukte pogingen van het bestuur om in Katwijk een ruimte te huren, werd besloten om in te gaan op een voorstel van secretaris Hofkes. De secretaris liep al enige tijd rond met plannen voor het bouwen van een huis. Een kantoor en wachtruimte voor De Verpleging konden eenvoudig binnen deze plannen worden gerealiseerd. Als De Verpleging de secretaris een tweede hypotheek van fl. 6.000,- wilde verstrekken, mocht de vereniging twaalf jaar lang gebruik maken van deze kantoorruimte.

Aangezien de pogingen om een ruimte te huren op niets waren uitgelopen, besloot het bestuur hiermee in te stemmen. De secretaris kreeg kantoor aan huis.

Ondertussen heerste er grote onrust in de wereld van de ziektekostenverzekering, die niet aan De Verpleging voorbijging. De grote Rotterdamse ziektekostenverzekeraar AZR was in 1960 door mismanagement failliet gegaan, waardoor een groot aantal mensen van de een op de andere dag zonder ziektekostenverzekering kwamen te zitten. De roep om strenger toezicht op particuliere ziektekostenverzekeraars nam hand over hand toe. Mede naar aanleiding van het AZR-debacle werd het schadeverzekeringsbedrijf, dus ook de ziektekostenverzekeringsmaatschappijen, onder toezicht van de Verzekeringskamer gesteld.

Dit had voor relatief kleine verzekeraars als De Verpleging verregaande gevolgen, want de Verzekeringskamer stelde hoge eisen aan de financiële positie van verzekeringsinstellingen. De Verpleging werd door de Verzekeringskamer gewogen en te licht bevonden, de reserves moesten met fl. 150.000,- omhoog. De Verpleging sloot hiervoor, met hulp van het gemeentebestuur van Katwijk, een lening af. Hierdoor hoefde de verhoging van de reserves niet op de verzekerden te worden afgewenteld.

Ondanks het toezicht van de Verzekeringskamer bleef het rommelen in de wereld van de ziektekostenverzekering. Minister Veldkamp presenteerde in 1964 zijn plannen voor een nieuw zorgverzekeringstelsel bestaande uit een beperkte volksverzekering en een verzekering van zware medische risico's. De Algemene Wet Ziektekosten omvatte een breed vergoedingspakket, waaronder ziekenhuisverpleging, en de premie zou worden geïnd via de belastingdienst en de ziektekostenverzekeraars. Door het onderbrengen van ziekenhuisverpleging bij de AWZ dreigden de particuliere ziektekostenverzekeraars een belangrijk deel van hun markt kwijt te raken.

Veel ziektekostenverzekeraars, die hierdoor een deel van hun ondernemerschap en daardoor hun bestaansrecht zagen verdwijnen, stonden op hun achterste benen. Ook het bestuur van De Verpleging zag de ontwikkelingen rondom de AWZ met lede ogen aan, maar besloot de storm kalm af te wachten. Met deze houding toonde De Verpleging zich vooruitziend, want in 1967 viel zowel voor minister Veldkamp als zijn AWZ-wetsvoorstel het doek. De AWZ werd in aangepaste vorm als AWBZ ingevoerd door minister Roelvink, de opvolger van Veldkamp.

Ondanks de onrustige situatie in de ziektekostenverzekeringsbranche ging het De Verpleging als verzekeraar deze jaren voor de wind. De vereniging bood een degelijk vergoedingspakket tegen een scherpe premie. De Verpleging werd in de consumentengids van 1968, tot grote vreugde van het bestuur, zeer positief beoordeeld. De verzekeraar Draagt Elkanders Lasten uit Rijnsburg was minder fortuinlijk. Ondanks het feit dat D.E.L. de zaken financieel aardig op orde had, was het verzekerdenbestand te klein om aan de nieuwe eisen die aan de ziektekostenverzekering werden gesteld, te voldoen. In 1969 probeerde D.E.L. net als in 1951 haar leden bij De Verpleging onder te brengen en dit keer stemde het bestuur van De Verpleging hiermee in.

Professionalisering

Aan het begin van de jaren zeventig bestond De Verpleging, nu de enige overgebleven ziektekostenverzekeraar in Katwijk en omgeving, ruim vijftig jaar. Veel bestuursleden, waaronder voorzitter Van der Zwan, waren al sinds de oprichting bij De Verpleging betrokken en het gestaag groeiende ledental zorgde voor steeds meer werk.

De vereniging beschikte dan wel over een eigen kantoorruimte aan de Achterweg 6, in 1973 aangekocht, maar veel van het werk van de vereniging gebeurde nog steeds op min of meer vrijwillige basis. Alleen de penningmeester en de secretaris kregen jaarlijks een vergoeding voor verleende diensten.

Het werd het bestuur echter duidelijk dat deze werkwijze niet meer voldeed aan de eisen van de tijd. Langzaam begon De Verpleging zich te professionaliseren. Op verzoek van de secretaris, die het vele werk niet meer alleen aankon, besloot het bestuur van De Verpleging in 1971 een 'hulp op 't kantoor' voor halve dagen aan te nemen. Voor De Verpleging was dit een mijlpaal. Naast de bode, die deels op provisiebasis werkte, was dit de eerste werknemer in loondienst van de vereniging. Een jaar later werd ook voor de penningmeester een hulp voor administratieve werkzaamheden in dienst genomen.

Het proces van professionalisering verliep niet altijd even soepel. Hoewel het bestuur, wilde men de administratie als gevolg van het groeiende ledental en de veelheid aan nieuwe regelgeving op verantwoorde wijze kunnen bijhouden, overtuigd was van de noodzaak tot verandering in de bedrijfsvoering liepen de meningen hierover ver uiteen. Volgens sommige bestuursleden mocht het vrijwillige karakter van De Verpleging niet aangetast worden, terwijl anderen – waaronder de secretaris – aandrongen op verdere professionalisering van de vereniging. Vele verhitte discussies volgden. Enkele bestuursleden worstelden met het idee dat De Verpleging een echt verzekeringsbedrijf was geworden en achtten dit in strijd met de solidariteit en onderlinge hulp die aan de vereniging ten grondslag had gelegen. Het geld van De Verpleging was van de leden, en het bestuur mocht hier, huns inziens, geen personeel mee betalen.

De professionalisering van De Verpleging betekende niet dat de leden minder belangrijk werden geacht. Het contact tussen het bestuur en de leden – die vaak bij de secretaris aan huis hun declaraties afgaven, vragen stelden en klachten melden – was, vergeleken bij grotere ziektekostenverzekeraars, erg hecht. Dit leverde soms ook moeilijke situaties op. De medische gegevens die de verzekerden bij aanmelding of bij declaraties dienden te vermelden, waren bij het bestuur en het personeel van De Verpleging bekend. Niet iedere verzekerde was hier even gelukkig mee en signalen hierover hadden het bestuur bereikt. Daarom introduceerde De Verpleging in 1975 geheimhoudingsplicht voor bestuursleden en personeel.

Ondanks enkele collectieve verzekeringscontracten buiten de Katwijk, De Verpleging verzorgde bijvoorbeeld de ziektekostenverzekering van het personeel van houthandel FETIM te Amsterdam, was het overgrote deel van het verzekerdenbestand afkomstig uit de regio Katwijk. Door het hechte contact met de verzekerden ontleende de vereniging haar identiteit voor een belangrijk gedeelte aan haar verzekerden. De Verpleging had zich tot dan toe nooit nadrukkelijk als christelijke ziektekostenverzekeraar geprofileerd, men zag zichzelf eerder als een neutrale verzekeraar. De protestants-christelijke achtergrond van veel Katwijkers, waaronder ook de bestuursleden, zorgde er indirect voor dat De Verpleging christelijker was dan ze zelf dacht.

Dit blijkt bijvoorbeeld uit de houding van De Verpleging in de kwesties rondom de legalisering van abortus provocatus. Abortus vormde, sinds de opening in 1971 van de eerste abortuskliniek in Nederland, een politiek heet hangijzer. Zowel voor- als tegenstanders deden alle mogelijke moeite om de politiek, maar ook de hulpverleners en ziektekostenverzekeraars, te mobiliseren. De Verpleging had zich echter sinds het eerdergenoemde vraagstuk rond de AWZ van Veldkamp wars getoond van landelijke acties. Op een verzoek van het Nederlandse Artsenverbond om mee te doen bij een anti-abortus campagne werd dan ook niet ingegaan. Dit betekende echter allerminst dat De Verpleging abortus provocatus in haar vergoedingenpakket opnam. De leden, die nog steeds een grote invloed hadden op de samenstelling van het vergoedingpakket, hadden hier geen behoefte aan.

Het bestuur zag daarom geen enkele reden abortus, ondanks het landelijke advies van de KLOZ, de vakorganisatie van particuliere ziektekostenverzekeraars, te vergoeden. Hetzelfde ging enkele jaren later op voor euthanasie.

Overigens werden niet alleen abortus en euthanasie buiten het verzekerde pakket gehouden, ook cosmetische chirurgie en alternatieve geneeswijzen werden alleen op strikte voorwaarden vergoed.

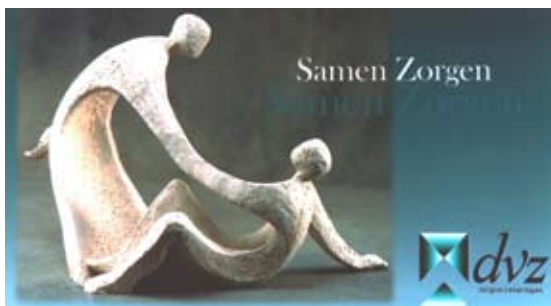
Naast de ethische kwesties die in de jaren tachtig en negentig speelden, tekende deze tijd zich door een continue discussie over wijziging van het zorgverzekeringsstelsel. Voor De Verpleging, die haar naam in 1983 had gewijzigd in DVZ (De Verpleging Ziektekostenverzekering) werd het begin jaren negentig duidelijk dat DVZ te klein was om alleen verder te gaan. Wilde DVZ als ziektekostenverzekeraar blijven voortbestaan, dan moest er aansluiting gezocht worden bij een grotere verzekeraar. Na besprekingen met ziektekostenverzekeraars als ZHV, Géove, Zorg en Zekerheid, ONVZ en CZ koos DVZ uiteindelijk in 1997 voor aansluiting bij Het Zilveren Kruis uit de buurgemeente Noordwijk.

Om haar positie als kleine verzekeraar binnen een groot concern sterker te maken, was het voor DVZ noodzakelijk een sterke identiteit ontwikkelen en zich te richten op een eigen doelgroep. Het stilzwijgend christelijke karakter van DVZ, gebaseerd op en gevormd door de achtergrond van de leden, werd binnen Zilveren Kruis Achmea uitgewerkt tot een uitgesproken protestants-christelijke identiteit. Binnen Achmea zou DVZ zich richten op het aanbieden van een ziektekostenverzekering voor christelijk Nederland. Hiervoor kreeg DVZ binnen Zilveren Kruis Achmea alle ruimte en medewerking.

De ontwikkeling van DVZ als christelijke zorgverzekeraar werd voortvarend ter hand genomen. DVZ gaf het Lindeboom Instituut te Ede, het centrum voor medische ethiek vanuit een christelijke levensbeschouwing, de opdracht een christelijk-ethisch kader voor de ziektekostenverzekering te ontwikkelen. Daarnaast werd er door DVZ, om vraag en aanbod zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, overleg gevoerd in het zogenaamde 'Drie-partijen-overleg': een overlegorgaan van DVZ, vertegenwoordigers van de christelijke zorgaanbieders, de Federatie Evangelische Zorg-Organisaties en Focaris, en vertegenwoordigers van de zorgvragers in de vorm van de Nederlandse Patiëntenvereniging. De Zorgverzekeringwet die op 1 januari 2006 in werking zou treden, leek roet in het eten te gooien. De basisverzekering, die voor iedereen gelijk zou zijn, liet weinig ruimte voor polisdifferentiatie op levenbeschouwelijke grondslag en bevatte vergoedingen, onder andere voor euthanasie en abortus, die binnen een christelijke visie op

zorgverzekering niet pasten. Het met grote meerderheid aangenomen amendement van Rouvoet en Van der Vlies, dat een lans brak voor een verzekeringspakket gebaseerd op

christelijke levensbeschouwing, maakte het voor DVZ mogelijk door te gaan op de nieuw ingeslagen, maar tegelijkertijd zeer vertrouwde weg.

Epiloog

Dienend, verantwoord, zorgzaam: drie kernbegrippen die zowel letterlijk als figuurlijk samen DVZ vormen. Betrokkenheid bij mens en gemeenschap vormde, zoals we hebben gezien, een directe aanleiding tot de oprichting van DVZ. Zonder twijfel heeft de bijbelse oproep tot naastenliefde en hulpvaardigheid de grondleggers bij oprichting van De Verpleging voor ogen gestaan. Toegang tot goede medische zorg was vaak letterlijk van levensbelang en De Verpleging bood haar leden, maar ook de gemeenschap in de vorm van de ambulance voor Katwijk, hierin zonder aanzien des persoons een helpende hand. Arm en rijk kregen bij De Verpleging dezelfde verzekering voor dezelfde prijs.

Winst was voor De Verpleging niet belangrijk. Uit ziekte en gebrek moest geen winst worden behaald. Daarentegen was De Verpleging een organisatie van onderlinge solidariteit en dit werd ook landelijk uitgedragen. De leden waren voor De Verpleging erg belangrijk. Het waren immers de leden die mede de samenstelling van het vergoedingenpakket bepaalden. Bij moeilijkheden reageerde het bestuur coulant, en signalen en klachten van leden werden door het bestuur serieus genomen.

Het waren ook de leden die de identiteit van De Verpleging bepaalden.

Als vanzelfsprekend werd het batig saldo, geld dat in principe toekwam aan de leden, door De Verpleging geïnvesteerd in lokale, christelijke zorg.

Na de Tweede Wereldoorlog en de afkondiging van het Ziekenfondsenbesluit leek er even geen plaats meer te zijn voor De Verpleging. Desondanks bleek de vereniging over een grote mate van flexibiliteit te beschikken. De Verpleging paste zich snel en goed aan aan de nieuwe situatie zonder hierbij het belang van de overgebleven leden en de maatschappij uit het oog te verliezen. Toen het zuid-westen van Nederland in 1953 getroffen werd door het water aarzelde De Verpleging niet, maar schoot zij te hulp.

Het christelijke aspect van DVZ bleef lange tijd onuitgesproken, men zag zichzelf eerder als neutrale verzekeraar. Maatschappelijk heikele punten, zoals abortus en euthanasie, maar ook cosmetische chirurgie en alternatieve geneeswijzen waren voor DVZ eigenlijk geen grote issues. De leden van DVZ verwachtten immers niet dat deze zaken werden vergoed. Hoewel DVZ de ontwikkelingen op dit gebied met lede ogen aanzag, pasten landelijke acties niet binnen de visie van het bestuur. DVZ was een verzekeraar, geen actiegroep.

Toen DVZ zich aansloot bij Zilveren Kruis Achmea en zichzelf een sterke identiteit moest aanmeten, lag deze identiteit eigenlijk al vast. De levensbeschouwelijke achtergrond van de verzekerden en het bestuur had DVZ immers sinds haar ontstaan gevormd. In plaats een nieuwe identiteit te creëren en de ontstaansgeschiedenis van DVZ uit het oog te verliezen, lag het uitwerken en verbreden van het oude christelijke karakter niet meer dan voor de hand. Daarvoor kon DVZ bouwen op een lange traditie van verzekeren vanuit een christelijke achtergrond.

